

EBRIS

We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Simion, Aurică

Preliminarii politico-diplomatice ale insurecției române din
august 1944/ Aurică Simion – București: Paul Editions, 2024

ISBN: 978-630-6588-48-0

Redactor: *Mihaela Enache*

Tehnoredactare: *Paul Editions*

Coperta: *Lucian Enache*

Paul Editions

Casa Presei Libere, nr. 1, Corp C, Sector 1, București

www.pauleditions.ro

e-mail: pauleditions@gmail.com, office@pauleditions.ro,

vanzari@pauleditions.ro, nicoleta.petcu@pauleditions.ro,

mihaela.enache@pauleditions.ro

tel: 0730.660.427; 0731.884.583

AURICĂ SIMION

**Preliminarii
politico-diplomatice ale
insurecției române
din august 1944**

REGIMUL ANTONESCIAN ȘI TRĂSĂTURILE SALE

24 ianuarie 1941. Se împlineau 82 de ani de la unirea Moldovei cu Țara Românească. De obicei, această aniversare se făcea cu mult fast: aveau loc adunări festive omagiale, posturile de radio transmiteau expuneri ale unor istorici de renume care relevau lupta seculară a poporului român pentru unitate națională și semnificația actului de la 24 ianuarie 1859, urmate de cântece patriotice, dintre care nu lipseau *Hora Unirii*, vestitul imn *Deșteaptă-te române*, *Pe-al nostru steag* și altele.

Cea de a 82-a aniversare a Unirii Principatelor a fost lipsită aproape total de asemenea festivități. Animația specifică zilelor de sărbătoare nu s-a făcut deloc simțită în acea zi de vineri 24 ianuarie 1941. Străzile Bucureștilor, dar și ale altor orașe, păreau pustii, singurii trecători fiind patrurile militare înarmate cu echipament de luptă, care mergeau din casă în casă cercetând cu atenție identitatea locatarilor și arestându-i pe cei ce nu-și puteau justifica prezența în locuința respectivă și pe posesorii de arme. Din când în când, liniștea apăsătoare era sfâșiată de zgomotul câte unui foc de pușcă sau al vreunei rafale de armă automată trase de pe la ferestrele sau din podurile caselor, urmate imediat de riposta energică a militarilor. Odată cu rezolvarea „incidentului”, prin împușcarea sau arestarea atentatorului liniștea punea din nou stăpânire pe stradă. Adunările omagiale ce aveau loc de obicei fuseseră suspendate, singură Academia Română fiind autorizată să se întrunească. În locul unei sesiuni generale extraordinare, cum avusese programat, Academia Română a ținut doar o ședință restrânsă, deoarece membrii săi din provincie nu au putut sosi la București din cauza întreruperii circulației pe căile ferate. Iar în scurtul cuvânt rostit cu acel prilej președintele Academiei, Constantin Rădulescu-Motru, n-a făcut altceva decât să sublinieze tristele împrejurări în care se aniversa Unirea în anul 1941, spre deosebire de strălucitoarele sărbătoriri din anii anteriori. Marile cotidiene bucureștene („Timpul”, „Universul“)

n-au putut marca în niciun fel evenimentul, întrucât de trei zile apariția lor fusese practic suspendată. Nu prin decret guvernamental, ci datorită ocupării și devastării tipografiilor de către bande de huligani îmbrăcați în cămăși verzi. Radio București, deși a continuat să emită, s-a rezumat doar la difuzarea unor apeluri la ordine lansate de „conducătorul statului“, generalul Ion Antonescu.

Dar care erau acele împrejurări evocate de președintele Academiei Române, ce împiedicaseră desfășurarea festivităților prilejuite de aniversarea Unirii, sârbătoare atât de scumpă românilor? Cum se explica prezența armatei pe străzi și pe cine căutau cu atâta febrilitate patrulele militare? Pentru lămurirea acestor chestiuni va trebui să facem o succintă trecere în revistă a evenimentelor politice petrecute în România în a doua jumătate a anului 1940 și la începutul anului 1941.

După cum se știe, în septembrie 1940, în condițiile crizei politice declanșate ca urmare a acceptării de către Carol al II-lea și guvernul prezidat de Ion Gîgurtu a Dictatului de la Viena, forțele politice românești cele mai reacționare, în frunte cu partidul fascist Garda de Fier, au reușit, cu sprijinul direct al Germaniei hitleriste și Italiei mussoliniene, să acapareze puterea politică în România. La 14 septembrie 1940 România a fost proclamată „stat național legionar“; în guvernul alcătuit la 14/15 septembrie, sub președinția „conducătorului statului“, generalul Ion Antonescu, Garda de Fier deținea majoritatea portofoliilor. Cu timpul, între „conducătorul statului“ și sprijinitorii săi militari și civili pe de o parte și Garda de Fier pe de altă parte, au apărut și s-au dezvoltat puternice contradicții care amplificându-se continuu, au dus la declanșarea, la 21 ianuarie 1941, a rebeliunii legionare, ce avea ca scop răsturnarea lui Antonescu din fruntea statului și guvernului și instituirea unui guvern alcătuit în exclusivitate de Mișcarea legionară.

Refuzând să părăsească puterea și să lase țara pe mâinile legionarilor, Antonescu a ordonat armatei să reprime revolta cămășilor verzi. Timp de trei zile – 21-23 ianuarie 1941 – Capitala țării, mai ales, a avut aspectul unui oraș aflat în plin război civil.

Sortiți unei înfrângerii sigure, cu toate consecințele de rigoare, legionarii au fost salvați, în ultimul moment, de către protectorii lor nașiști, care au mijlocit încheierea unei înțelegeri între cele două părți: Antonescu se declara de acord să ordone armatei încetarea atacului, în timp ce legionarii se obligau să înceteze orice rezistență și să se predea trupelor române, cu întregul armament. Temându-se de mânia poporului român, pe care-l terorizase mai bine de patru luni și încercînd să se sustragă pedepselor anunțate de Antonescu

împotriva celor ce se făceau vinovați de crime și jafuri, unii legionari au încălcat acordul, refuzând să se predea militarilor. Antonescu era hotărât însă să ducă lucrurile până la capăt. În consecință, din ordinul său, militarii au organizat o vastă acțiune de cercetare a tuturor imobilelor, urmărind capturarea legionarilor care puseseră mîna pe arme în zilele rebeliunii. Aceasta era explicația prezenței pe străzi, în ziua de 24 ianuarie 1941, a patrulelor militare înarmate. Iar cei urmăriți nu erau alții decît membrii Gărzii de Fier, adică tocmai persoanele care până cu trei zile în urmă fuseseră deținătorii puterii politice în stat, atât la nivel central, ca miniștri, cât și pe plan local, ca prefecți, primari, agenți de poliție și alți funcționari de stat.

GUVERNUL ANTONESCIAN – O ALTERNATIVĂ DE DREAPTA OPUSĂ DICTATURII PARTIDULUI FASCIST GARDA DE FIER.

În timp ce militarii continuau cu meticulozitatea specifică profesiei, dar și cu evidentă îndârjire, acțiunea de „curățire“ a Capitalei, la Președinția Consiliului de Miniștri începea, chiar în ziua de 24 ianuarie, o febrilă activitate politică pentru a da țării un nou guvern. Aceasta, deoarece vechiul guvern, constituit la 14/15 septembrie 1940, deși nu fusese demis în mod oficial de suveran, în realitate își încetase activitatea în momentul când legionarii declanșaseră rebeliunea, la 21 ianuarie. Mai mult chiar decît în septembrie 1940, generalul Antonescu trebuia să țină seama, la constituirea noului guvern, de părerea Berlinului, care la data respectivă avea în România câteva sute de mii de soldați, echipați cu cea mai modernă tehnică de luptă. Iar Berlinul insista ca Antonescu să refacă „mariajul“ cu legionarii. Sosit la București în ziua de 24 ianuarie, adică chiar în ziua când „conducătorul statului“ român își începuse consultările pentru constituirea guvernului, noul ministru al Reichului în România Manfred von Killinger s-a prezentat la Președinția Consiliului de Miniștri, însoțit de predecesorul său Wilhelm Fabricius, și i-a declarat lui Antonescu cu brutalitatea specifică naziștilor: „mandatul meu este să te reconcilies cu Legiunea¹. Organele de presă române,

¹ *Procesul mării trădări naționale*, București 1946, p. 61. Instrucțiunile primite de Killinger de la ministrul Afacerilor Străine al Reichului Joachim von Ribbentrop glăsuiau astfel: „Vă rog să folosiți toate mijloacele potrivite și să faceți tot posibilul ca elementele bune și folositoare ale Mișcării legionare să se întâlnească cu noii conducători ai mișcării generalului Antonescu. În discuțiile pe care le veți avea, vă rog să nu lăsați niciun dubiu cu privire la faptul că Führerul și Ger-

care și-au reluat apariția începând cu data de 26 ianuarie, publicau pe prima pagină fotografia generalului Antonescu aflat pe scările Președinției Consiliului de Miniștri, încadrat, la dreapta și la stânga, de cei doi reprezentanți ai Reichului. Era un document public că generalul se bucura de încrederea conducătorilor Reichului. Dar și o expresie a interesului acestora pentru evoluția evenimentelor din România, o dovadă a faptului că „libertatea de mișcare“ a conducătorului statului român era puternic îngrădită.

În pofida declarațiilor de credință față de „conducătorul statului“ și de dezicere de șefii Legiunii și de Horia Sima însuși făcute de numeroase garnizoane legionare², Antonescu era hotărât însă să nu-i mai includă pe legionari în guvern. Având în vedere situația României, puternic dominată de Reich, Antonescu a avut grijă ca respingerea cererilor conducătorilor naziști să o facă într-o asemenea manieră, încât să nu trezească resentimente la Berlin. Așa se explică faptul că la primele întrevederi cu von Killinger, deși n-a fost de acord cu includerea legionarilor în guvernul ce urma să fie constituit, el n-a respins ideea ca în viitor, după reorganizarea Legiunii, să-i utilizeze pe conducătorii acesteia în opera de guvernare³. Von Killinger s-a mulțumit cu această promisiune vagă a lui Antonescu, lăsând nelămurită o chestiune care avea să se dovedească esențială până la urmă: când, se va face reorganizarea Legiunii. Documentele cercetate demonstrează că Antonescu nu numai că nu intenționa să refacă Garda de Fier și să-i includă pe legionari în guvern, dar avea de gând să curețe cu desăvârșire administrația de stat de elementele gardiste. Un studiu alcătuit în acele zile la cererea lui Antonescu de Serviciul Special de Informații, referitor la rebeliunea legionară, se încheia cu următoarele concluzii: „Trebuie a curăți toată administrația de stat de toate elementele introduse prin regimul de ieri, elemente care au avut un scop unic: a distruge statul român. Legiunea, atât de grav compromisă prin conducătorii care mania doresc în mod hotărât să-l vadă pe Antonescu recunoscut ca conducător al statului român și ca străduințele lui să fie încununate de succes. Pe de altă parte, vă rog să recomandați în mod expres generalului Antonescu, ca să nu facă cumva greșala de a se sprijini, la reconstruirea noului stat român, pe armată, ci ca bază politică a acestui nou stat să ia în considerație exclusiv Mișcarea legionară”. (Arh. I.S.I.S.P., fondul 10, dosarul nr. 9 G, fila 47).

² A se vedea în acest sens „Timpul“, nr. 1335, din 26 ianuarie; nr. 1336, din 27 ianuarie; nr. 1337, din 28 ianuarie; nr. 1338, din 29 ianuarie; nr. 1339, din 30 ianuarie și nr. 1340, din 31 ianuarie 1941.

³ *Documents on German Foreign Policy 1918-1945*, Series D, vol. XI, September 1, 1940, – January 31, 1941, London; Her Majesty's Stationery Office, 1961, doc. nr. 715. Telegr. nr. 156 din 27 ianuarie 1941 a Legației germane din România către Ministerul Afacerilor Străine al Reichului, semnată Killinger.

au nesocotit soarta țării, prin intelectualii care în mod pasiv nu au făcut opoziție intențiilor nimicitoare ale conducătorilor, prin masele legionare, dovedite elemente de anarhie, *Legiunea nu mai are nici o rațiune de a subsista ca organ de conducere în stat. Ca organ politic, să urmeze soarta celorlalte partide*⁴. Așadar, Serviciul Special de Informații recomandă desființarea Gărzii de Fier.

Și mai semnificativ în ceea ce privește hotărârea lui Antonescu de a nu-i mai utiliza pe legionari în opera de guvernare este faptul că încă de la 24 ianuarie 1941, prin decizia nr. 20084 a Ministerului de Interne, se trecuse deja la îndepărtarea din servicii a personalului informator numit la Prefectura Poliției Capitalei în perioada cât Garda se aflase la putere⁵. O zi mai târziu au fost destituiți ambii secretari generali ai Ministerului de Interne – Victor Biriș și Constantin Popescu-Buzău – în locul lor fiind numiți Alexandru Ionescu, fost director al contabilității în același minister și colonelul Nicolae M. Pătruțoiu⁶. Adăugate Decretelor din 21 ianuarie 1941, prin care legionarii Al. Gr. Ghika și Radu Mironovici fuseseră înlocuiți din funcțiile de director general al Direcției Generale a Poliției, respectiv de prefect al Poliției Capitalei, prin generalii Emanoil Leoveanu și Mitrea Vasile⁷, noile măsuri curățau, practic, Ministerul de Interne și Prefectura Poliției Capitalei de membrii și adepții Legiunii.

⁴ Arh. Statului București, *fondul Președinția Consiliului de Miniștri*, Cabinetul militar, pachetul nr. 125, dosarul nr. 1243. Documentul „Dare de seamă asupra rebeliunii de la 21-24 ianuarie 1941“.

⁵ *Universul*“, nr. 29, din 2 februarie 1941.

⁶ „Monitorul Oficial“, Partea I, nr. 22, din 27 ianuarie 1941. Decretele nr. 148 și 149, din 25 ianuarie 1941.

⁷ „Monitorul Oficial“, Partea I, nr. 18, din 22 ianuarie 1941. Decretele nr. 134 și 136, din 21 ianuarie 1941. Generalul de divizie Emanoil Leoveanu s-a aflat în fruntea Direcției Generale a Poliției până în decembrie 1941, când a fost înlocuit cu colonelul Nicolae Diaconescu. („Monitorul Oficial“, Partea I, nr. 239, din 10 decembrie 1941. Decretul nr. 3347, din 4 decembrie 1941) Generalul de brigadă Mitrea Vasile a condus Prefectura de poliție a Municipiului București doar câteva zile, el fiind înlocuit la 25 ianuarie 1941 prin generalul de brigadă Gheorghe Radu. („Monitorul Oficial“, Partea I, nr. 22, din 27 ianuarie 1941. Decretul nr. 150, din 25 ianuarie 1941). În ianuarie 1942 generalul Gheorghe Radu a trecut la comandă, iar în funcția de prefect al Poliției Capitalei a fost numit generalul de brigadă Nicolae C. Pălăngeanu („Monitorul Oficial“, Partea I, nr. 20, din 24 ianuarie 1942. Decretul nr. 218, din 23 ianuarie 1942). Ultimul titular al Prefecturii Poliției Capitalei din perioada dictaturii antonesciene a fost colonelul Mircea Elefterescu, delegat în acest post la 17 martie 1944, odată cu trecerea la comandă a generalului Pălăngeanu. („Monitorul Oficial“, Partea I, nr. 67, din 20 martie 1944. Decretul nr. 557, din 17 martie 1944).

Odată lămurită chestiunea că o refacere a colaborării cu partidul fascist Garda de Fier era exclusă după trista experiență a celor peste patru luni de guvernare a acesteia și mai ales după evenimentele sângeroase din 21-23 ianuarie 1941, se naște o nouă întrebare: pe cine se putea bizui, totuși, Antonescu în vederea constituirii noului guvern și în general în opera de guvernare? Aceasta, deoarece este cunoscut faptul că fiind militar de carieră, el nu avea un partid politic propriu și nici măcar nu făcuse parte din vreun partid politic. Or, pentru a guverna avea nevoie de cadre nu numai la nivel central, ci pentru cuprinderea întregii administrații de stat, unde mii de locuri deveneau vacante prin eliminarea legionarilor. Despre o sprijinire pe partidele de stânga (Partidul Comunist Român, Partidul Social-Democrat, Frontul Plugarilor) nici măcar nu se putea vorbi, după cum nu era de conceput nici atragerea la opera de guvernare a foștilor „carliști“ (Gheorghe Tătărescu și prietenii săi politici, Mihail Ralea, Mihail Ghelmegeanu și alții) datorită atitudinii lui Antonescu, care nu-i vedea deloc cu ochi buni pe foștii colaboratori și sprijinitori ai lui Carol al II-lea. Partidul Național Creștin, deși se declara de acord să participe la constituirea noului guvern, nu-i era de prea mare folos lui Antonescu, deoarece era lipsit de baza politică, aflându-se, după moartea lui Octavian Goga, în pragul dispariției. Rămâneau, așadar, doar partidele burgheze Național Țărănesc și Național Liberal la care putea apela Antonescu, solicitându-le concursul în opera de guvernare, aceasta cu atât mai mult, cu cât el încheiase cu conducătorii acestor partide încă din vara anului 1940, anumite înțelegeri, pe care le reînnoise în zilele crizei politice din septembrie 1940⁸. În consecință, imediat după înfrângerea rebeliunii, Antonescu a luat legătura cu liderii respectivelor partide, încercînd să obțină colaborarea unor fruntași ai acestora în vederea constituirii unui guvern de uniune națională. O telegramă expedită de Comandamentul Luftwaffe 4 (Viena) la 25 ianuarie 1941 Comandamentului Suprem al Wehrmachtului consemna că în seara zilei precedente Antonescu avusese „convorbiri cu diferite personalități în vederea remanierii guvernului (în realitate era vorba de constituirea unui nou guvern – n.n.) Aici se citează numele lui Maniu (P.N.Ț.), prof. univ. Brătianu (Tinerii liberali) și Gigurtu (fost președinte al Consiliului de Miniștri). Legionarii nu sunt printre ei“⁹. Referindu-se la aceste tatonări, la procesul din mai

⁸ Sunt revelatoare în acest sens mărturisirile lui Iuliu Maniu la procesul intentat în mai 1946 membrilor guvernului antonescian. Vezi *Procesul mării trădări naționale*, Ediția 1946 p. 200.

⁹ Arh. I.S.I.S.P., fondul 10, dosarul nr. 9 G, filele 42-43.

1946 Antonescu a făcut următoarele precizări: „După terminarea rebeliunii am vrut să fac un guvern de uniune națională și am făcut apel la șefii de partide. Mi-au spus că trebuie să formez un guvern de militari [...] Le-am spus: nu pot face un guvern de militari, pentru că aceasta înseamnă să recurgem la ultima resursă politică, să trecem la ultima carte politică pe care o joacă un stat.“¹⁰

Încercarea lui Antonescu de a constitui un guvern de uniune națională s-a lovit de dificultăți insurmontabile. În primul rând datorită prudenței manifestate de liderii partidelor Național Țărănesc și Național Liberal, care apreciau că intrarea lor într-un guvern subordonat Reichului i-ar fi compromis din punct de vedere politic. Iuliu Maniu și C. I. C. Brătianu considerau că în situația respectivă cea mai potrivită soluție era constituirea unui guvern de militari și promiteau să dea lui Antonescu tot sprijinul în această direcție. Sunt semnificative în acest sens declarațiile lui C. I. C. Brătianu la procesul din mai 1946, intentat membrilor guvernului Antonescu, când a afirmat: „evident eram de părere ca în fruntea guvernului să rămână tot mareșalul Antonescu [...] părerea mea era că *ar fi fost bine să se constituie un guvern militar*, pentru că eram într-o situație revoluționară“¹¹.

Atitudinea liderilor P.N.Ț. și P.N.L. a constituit unul dintre principalele motive ce au determinat eșecul încercării de constituire a guvernului de uniune națională. Dar nu singurul. Soluția preconizată de Antonescu purta în sine contradicții ce o făceau din capul locului nerealizabilă. Teoretic, constituirea unui guvern de uniune națională presupunea includerea în formațiunea ministerială respectivă a reprezentanților mai multor partide sau curente politice. După cum am arătat mai sus, Antonescu nu mai dorea însă să colaboreze cu Garda de Fier. Având în vedere împotrivirea lui față de reintrarea legionarilor în guvern, precum și hotărârea de a interzice orice activitate a Gărzii de Fier, ar fi fost greu de motivat la Berlin prezența în guvern a unor reprezentanți ai partidelor Național Țărănesc și Național Liberal. În consecință, Antonescu însuși și-a dat seama că era mai bine să renunțe la ideea constituirii guvernului de uniune națională, mulțumindu-se cu un sprijin din partea P.N.Ț. și P.N.L. din afara guvernului.

În situația respectivă, forțat de împrejurări, Antonescu a fost silit să recurgă „la ultima carte“, adică la constituirea unui guvern alcătuit în cea mai mare parte din militari. Dar iată care era componența

¹⁰ Procesul mării trădări naționale, Ed. 1946 p. 50-51.

¹¹ Ibidem, p. 195.

guvernului: *General de corp de armată Ion Antonescu*: Președinte al Consiliului de Miniștri și ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine.

General de corp de armată Iosif Iacobici: ministru secretar de stat la Departamentul Apărării Naționale.

General de divizie Dumitru I. Popescu: ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Interne.

General de divizie Radu Rosetti: ministru secretar de stat la Departamentul Educației Naționale, Cultelor și Artelor.

Profesor universitar Mihai A. Antonescu: ministru secretar de stat.

General de brigadă Nicolae Stoianescu: ministru secretar de stat la Departamentul Finanțelor.

General de brigadă Gheorghe Potopeanu: ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naționale.

General de divizie Grigore Georgescu: ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor.

General de corp de armată Ion Sichițiu: ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii și Domeniilor.

Profesor universitar Nichifor Crainic: ministru secretar de stat la Departamentul Propagandei.

Gh. P. Docan, consilier la Înalta Curte de Casație: se delegă ministru secretar de stat la Departamentul Justiției.

Locotenent-colonel Nicolae Dragomir: ministru secretar de stat la Departamentul Coordonării și Statului Major Economic.

Profesor universitar Petre Tomescu, decanul Facultății de Medicină din București: ministru secretar de stat la Departamentul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale.

General de divizie Gheorghe Dobre: subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naționale pentru Înzestrarea și Administrația Armatei.

General de divizie Constantin Pantazi: subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naționale pentru Armata de Uscat.

Comandor Gheorghe Jienescu: subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naționale pentru Aer.

General Eugen Zwiędneck: subsecretar de stat pe lângă Departamentul Economiei Naționale pentru Colonizare și Populația Evacuată.

Victor Dimitriuc: subsecretar de stat pe lângă Departamentul Economiei Naționale pentru Petrol și Exploatarea Miniere.

Aurelian Pană: subsecretar de stat pe lângă Departamentul Agriculturii și Domeniilor.

Enric Oteteșanu: subsecretar de stat pe lângă Departamentul Educației Naționale, Cultelor și Artelor.

Mircea Vulcănescu: subsecretar de stat pe lângă Departamentul Finanțelor.

General de brigadă C. G. Voiculescu: subsecretar de stat pe lângă Departamentul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale¹².

Datorită grabei cu care s-a procedat la constituirea guvernului – pentru a pune Berlinul în fața faptului împlinit și a-i determina pe naziști să înceteze presiunile în vederea refacerii colaborării dintre Antonescu și Gardă – unele departamente nu au fost încadrate de la început cu titulari. Astfel, numirea lui Gh. P. Docan, consilier la Înalta Curte de Casație, ca ministru secretar de stat la Departamentul Justiției s-a făcut doar *cu delegație*, uimind ca ulterior el să fie titularizat sau să fie numit un alt ministru. Demisia înaintată de Gh. P. Docan după numai două săptămâni l-a determinat pe Antonescu să aleagă cea de a doua soluție, numind în fruntea Departamentului Justiției, la 15 februarie 1941, pe Constantin C. Stoicescu¹³.

O situație cu totul deosebită constatăm în cazul Subsecretariatului de stat de la Departamentul Afacerilor Interne. După cum se știe, în guvernul legionar-antonescian (14 septembrie 1940 – 21 ianuarie 1941) postul de subsecretar de stat la acest departament fusese deținut de Lt. col. Alexandru Rioșanu. Fiind unul dintre principalii sprijinitori ai lui Antonescu în disputa acestuia cu legionarii, Rioșanu a intrat într-un grav conflict cu Garda de Fier, atrăgându-și, din această cauză, și neîncrederea sprijinitorilor de la Berlin ai legionarilor.

În momentul când Antonescu a procedat la constituirea noului guvern, era firesc ca el să dorească să-l mențină pe Rioșanu în fruntea Subsecretariatului de stat de la Interne. Pentru a nu trezi însă suspiciuni în rândul naziștilor, Antonescu a trebuit să renunțe, în cele din urmă, la Alexandru Rioșanu, numind ca subsecretar de stat la Interne, la 4 februarie, pe generalul Jak Popescu¹⁴.

Alte două departamente lipsite de titulari în momentul constituirii guvernului de la 27 ianuarie 1941 au fost Subsecretariatul de stat pentru Culte și Arte din cadrul Ministerului Educației Naționale, Cultelor și Artelor și Subsecretariatul de stat pentru Marină din Ministerul Apărării Naționale. La Culte și Arte această

¹² „Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 22 bis, din 27 ianuarie 1941; Vezi și „Timpul”, nr. 1338, din 29 ianuarie 1941.

¹³ „Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 39 bis, din 15 februarie 1941. Decretul nr. 316, din 15 februarie 1941.

¹⁴ „Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 38, din 14 februarie 1941. Decretul nr. 226 din 4 februarie 1941.

stare de incertitudine a fost curmată relativ repede, prin desemnarea ca subsecretar de stat, la 4 februarie 1941, a profesorului Ion Sandu, directorul Școlii normale „Andrei Șaguna“ din Sibiu¹⁵; la *Marină* ea s-a menținut însă până la începutul lunii aprilie, când a fost numit subsecretar de stat contraamiralul adjutant în rezervă Nicolae Păiș¹⁶.

Cercetînd lista membrilor guvernului constatăm că dintre cei treisprezece miniștri secretari de stat (incluzându-l și pe președintele Consiliului de Miniștri care deținea concomitent și portofoliul Afacerilor Străine) nouă proveneau din rândul militarilor, trei erau profesori universitari și unul funcționar de carieră. Dintre cei doisprezece subsecretari de stat șapte erau militari, iar ceilalți cinci tehnicieni civili. „Guvernul ce am constituit – declara Antonescu – are scopul de a asigura ordinea și a restabili mersul normal al administrației. Țara are nevoie de liniște și de muncă. Activitatea administrativă trebuie să-și reia fără întârziere rosturile sale firești, impunând tuturor prestigiul autorității. Un guvern pe bază militară este expresia unității și a disciplinei pe care o impun împrejurările de azi pe întreg cuprinsul țării“¹⁷.

Caracterul preponderent militar al bazei regimului instituit în ianuarie 1941 reiese și mai mult în evidența atunci când cercetăm lista prefectilor delegați de Antonescu la 30 ianuarie 1941 în fruntea județelor. Este semnificativ în acest sens faptul că toți cei 48 de prefecti erau militari activi, 37 având gradul de colonel, iar ceilalți 11 de locotenent-colonel¹⁸.

După constituirea guvernului, Manfred von Killinger a continuat să facă demersuri pentru a-l determina pe Antonescu să-și respecte promisiunea de a reface Legiunea, ca un prim pas în direcția readucerii conducătorilor legionari în guvern. În acest sens, într-o telegramă din 5 februarie 1941, el informa Berlinul: „Într-o convorbire mai îndelungată, am adresat generalului Antonescu din nou întrebarea, cum își inchipuie dănsul rezolvarea problemei legionare. Generalul a accentuat sinceritatea sentimentelor sale față de spiritul legionar, care va trebui să domine și pe viitor în țară. *Însă deocamdată, din considerație pentru armată, îi este imposibil ca legionarii să fie încadrați imediat în aparatul de stat.* Armata n-ar înțelege acest lucru. Este

¹⁵ „Monitorul Oficial“, Partea I nr. 31, din 6 februarie 1941. Decretul nr. 226 bis, din 4 februarie 1941.

¹⁶ „Monitorul Oficial“, Partea I, nr. 81, din 4 aprilie 1941. Decretul nr. 951, din 2 aprilie 1941.

¹⁷ „Timpul“, nr. 1338, din 29 ianuarie 1941.

¹⁸ „Monitorul Oficial“, Partea I, nr. 30, din 5 februarie 1941.

nevoie de o amânare“¹⁹. Făcând precizarea că „Legiunea nu va participa la guvern“, von Killinger l-a întrebat atunci pe Antonescu dacă nu intenționa măcar să desemneze un conducător care să preia conducerea Legiunii ca locțiitor al său. „Generalul – citim în telegrama expedită Berlinului de ministrul Reichului la București – a răspuns că țara cere acum liniște și securitate [...] La munca de construire, el nu poate lăsa la o parte, de dragul Legiunii, cele mai bune elemente care muncesc într-adevăr“. Cu aceeași ocazie Antonescu a promis din nou că „va conduce personal organizarea și va desemna personal un conducător pentru Legiune“²⁰, fără a fixa însă un termen când va face acest lucru.

În ciuda recomandărilor făcute de von Killinger, a insistențelor repetate ale unor foruri conducătoare germane, a promisiunilor făcute, Antonescu nu a întreprins nimic pentru refacerea Gărzii de Fier. În schimb, din comunicatele publicate în presă, von Killinger și ceilalți membri ai Legației germane luau cunoștință aproape zilnic despre demiterea altor și altor membri sau simpatizanți ai Legiunii. Astfel, la 27 ianuarie 1941 Vasile Mailat și Valeriu Negulescu au fost destituiți din funcțiile de ajutor de primar al Municipiului București, în locul lor fiind numiți colonelul Alexandru Dobrotescu și Dumitru Popescu-Coconu²¹. La 31 ianuarie și 1 februarie au fost date publicității decretele prin care se anunța destituirea ministrului României la Berlin, legionarul Constantin Paul Grecianu²², precum și a unor rectori și decani ai instituțiilor de învățămînt superior, care în perioada cât Garda se aflase la conducerea țării cochetaseră cu legionarii, între care Eugen Chirnoagă, rectorul Politehnicii din București și P. P. Panaitescu, rectorul Universității din București²³. La 12 februarie 1941 „Monitorul oficial“ publica decretele prin care poetul legionar Radu Demetrescu-Gyr era destituit din funcția de director general al teatrelor și înlocuit cu scriitorul Liviu Rebreanu, membru al Academiei Române. Concomitent au fost demisi inspectorii generali pentru Culte Gheorghe Racoveanu, Ștefan Palaghita și Ilie Imbrescu²⁴.

Alte comunicate menționau doar numele noilor numiți. Astfel

¹⁹ Arh. I.S.I.S.P., fondul 10, dosarul nr. 9 G, filele 40-42.

²⁰ Ibidem.

²¹ „Monitorul Oficial“, Partea I, nr. 25, din 30 ianuarie 1941. Decretul nr. 159, din 27 ianuarie 1941.

²² „Universul“, nr. 27, din 31 ianuarie 1941.

²³ „Monitorul Oficial“, Partea I, nr. 26, din 31 ianuarie 1941. Decretul nr. 167, din 30 ianuarie 1941; „Universul“, nr. 28, din 1 februarie 1941.

²⁴ „Monitorul Oficial“, Partea I, nr. 36, din 12 februarie 1941. Decretele nr. 287, 288 și 289, din 11 februarie 1941.